

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden s. on brton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészre 4 frt felevre 2 frt, negyedevre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Szerény észrevételek

„A kepe a székelyföldön“ című tanulmányhoz.

(Folytatás.)

A mi összes kepe-constitutióink, — a mint a fentidézettekben világosan látszik, — canonica visitatiók alkalmából az egyházi és világi hatóságok, generalis vicariusok, főkapitányok, főispánok stb. oly kölcsönös megegyezése, szerződése alapján jöttek létre, melyek valóságos közjogi szerződések természetével bírnak s csak a miniszteri felfogás értelmében — habár akkor a kepe dologi természetének ily módoni bonczolgatására számítás nem történt — oly kifejezések vannak azokban használva, hogy azok alapján is a székelyföldön minden talpalatnyi föld közjogi kötelezettséggel vagyis kepével van terhelve, s mint ilyen tekintendő.

A kepe dologi jellegéről tanuskodnak a Komáromban 1883. szept. 10-én 2755—1883. sz. alatt és ebből kifolyólag hozott s felvett tételünkhöz adott szószerint adott döntvények. Ugyanis:

„A komáromi kir. járásbíróság. Itélt: Alperes R. Gy. köteles a kereseti 51 frt tőkét, ennek a kereset beadása napjától járó 6 százal. kamatait és a tandíjak beszámításával 75 frtban bíróilag mérsékelt perköltséget felperesnek 8 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett megfizetni.

Indokok: A felperesileg hivatkozott és a perhez N) alatt csatolt hiteles alakban felmutatott, de nem is kifogásolt egyházhatósági jegyzőkönyv igazolja, hogy Ó-Szőny mezővárosában papi szolgálmányok teljesítése a földbirtokkal járó teherként szerepel, sőt a felperesileg hivatkozott s a keresetben C) alatt másolatban mellékelte s a per során eredetben felmutatott, tartalma és valódiságára alperes által beismert 17.392—1880. sz. a. vallás és közokt. miniszteri hatóságilag megerősített, a papi szolgálmányok alperes általi viselése s elvileg s általánosságban a közig. legfőbb hatóság által alperesnek kötelezettsége is megerősítve van.

Felperesi követelésnek a papi szolgálmányok viselésére vonatkozó azon része, mely az időtartamot jelöli meg, ugyancsak a C) alatti közokirattal igazolta; — ekként minden kétséget kizárólag beigazolta:

1) hogy felperesnek alperes elleni papi szolgálmányok teljesítése iránti követelése jogos és törvényes, —

2) hogy felperes részére a papi szolgálmányoknak 1878., 1879., 1880. és 1881. évre alperes általi kötelező teljesítése az idézett miniszteri rendelettel minden kétséget kizárólag való igaz.

Mindezek annyival is inkább, mert a papi szolgálmányok a felperesileg helyesen hivatkozott és érvényben levő királyi magas rendeletek, udvari kancellária, helytartótanácsi és miniszteri szabályzatok szerint mindaddig, míg ez irányban nyílt törvényhozási intézkedés nem történik, a canoni visitatiók rendelkezéséhez képest a földtulajdonosok által tekintet nélkül azok lakhelyére feltétlenül teljesítendők.

Felperes kereseti követelésének a papi szolgálmányokat képező munkálatok díjazására vonatkozó mennyiségi kérdése alperes által lett volna igazolandó, és pedig azért, mert azt kívánni nem lehet, hogy az alperes általi teljesített kötelezett munkálatokat felperes ne saját szükségleteihez képest, hanem alperes személyétől függőleg teljesíttesse, — mely ezen feltevés magába zárja azt, hogy az esetre, ha ezen munkálatok minősége és mennyiségére vonatkozólag alperesnek észrevételei vannak, azt nem tagadással, de bizonyítással megtámadni áll kötelességében, mert a míg a földmunkálatok teljesítése körül pretium affectionis is figyelembe jöhet, azt kívánni bárkitől, különösen a földműves gazdától, jelen esetben a földjeit műveltető paptól, hogy földje művelésében hivei szeszélye és akaratától függjön, egyáltalán nem lehet.

Alperes a per során határozottan beismerte hogy felperes részére a papi szolgálmányokat 1878.

1879, 1880. és 1881. évben nem teljesítet-e, mind-
ezeknél fogva és azért, mert a canoni visitatióval
szemben nem állhat meg alperesnek lakhelyére tett
hivatkozással azon kifogása és pedig azért nem,
mert alperesnek dologi kötelezettsége az, melynél
fogva mint Ó-Szőny mezőváros urbéri természetű
földje utáni birtokos, az ezen földet terhelő papi
szolgalmányok teljesítését lakóhelyére tekintet nélkül
teljesíteni tartozik.

Komárom, 1883 szept. 10. 2755—1883.

A budapesti kir. ítélő tábla. Végzett: A kir.
járásbíróság ítélete a megelőző eljárással együtt meg-
semmisítetik.

Mert: A felperesi kereset lelkészi javadalma-
zást képező közjogi természetű szolgalmányok egyen-
értéke iránt indított, ily követeléseknek behajtása
pedig első sorban közigazgatási utra tartozik, az
eljáró bíróság tehát az 1881. 59. t. cz. 39 §. b)
pontja alá eső hivatalból is figyelembe veendő alaki
séremlmet követett el az által, hogy jelen polgári bi-
róság hatása alá még nem tartozó ügyben eljárás
ítéletet hozott, mielőtt a közigazgatási eljárás ered-
ménytelenségét igazolta volna. — ennek folytán az
ítélet a megelőző eljárással együtt hivatalból meg-
semmisítendő.

Kelt Budapesten. 1884. febr. 6. 42.767—1884.

A m. kir. Curia. Végzett: A második bíróság
végzése azon oknál fogva, hogy a lelkészi javadal-
mazást képező szolgalmányok felhajtása közigazga-
tási utra tartozik, helyben hagyatik.

Kelt Budapesten. 1884. okt. 16. 3131—1884.*

Az idézett döntvények is a míg egyfelől némi
megvilágításul szolgálnak a mai nap szőnyegen levő
kepe személyi és dologi kérdésének megoldásához
s hol van egyiknek s hol a másiknak helye; addig
utasításul szolgálnak arra is, hogy a kérdésessé vált
és végrehajtás alá kerülő kepeügyekben, ha valaki
a közigazgatási hatóságok útján célhoz nem jut, a
törvénykezés vagyis bíróság útja sincs elzárva előle
s egyik vagy másik ut célhoz vezet, míg nyílt
törvényhozási uton a bajon segítve lesz — De már
talán túl is mentem az adatok idézésében a hatá-
ron, azért annál rövidebb leszek a következő II. és
III. kérdések feletti észrevételeimben.

(Folyt. köv.)

A művészet és vallás.*)

— Irta Gáspár István. —

A történelem által igazolt tény az, hogy a nagy-
szellemek, az ugynevezett geniusok önálló alkotásának
szépsége és dicsősége az illető kor eszméinek hű vissza-
tükrözésében nyilvánul. Az ily művek a korszellem sziv-
verésének irányzatos ütése. Nem csuda tehát ha — con-
cret tényeket hozva fel — az ujkor végét jellemző zilált
törekvés, mely mindenben az Istent kereste s végre a
mindenistenítés szédítő Ixioni kerekére jutott, a művészet-

*) Felolvastattott a gyfehérvári növendékpapok által szálézi szent
Ferenc tiszteletére rendezett ünnepélyen.

ben is magának érvényt kívánt juttatni; de különös az,
hogy még Schiller magasröptű szelleme, eszmeileg gyön-
géd tolla is e mindenistenítés kicsinyesen merész szol-
gálatába szegődött. Pedig úgy van, azzal a külömbséggel,
hogy Schiller ezen eljárásával is a költői ihletet dicsőíté
s a mindenistenítés központjává akarta emelni a művészet
szellemében. Vallást alkotott magának, melynek imá-
dandó eszménye, istene a művészeti szépség andalító
bája miként ezt ő ezen distichonban:

— „Hitvallásom után a sok közt kérdezesz engem?

Mindeniket tagadom s vallani ezt a hitem“ —

nyíltan kifejezte. — „Ó-Görögország istenei“ című mű-
vében harcot indít a kereszténység ellen, azért, mert
ennek Istene nem adja át magát teljesen a művészet ön-
kényének s a felett lebeg és ezen szavakban tör ki:
„midőn az istenek emberiebbek voltak, isteniebbek vol-
tak az emberek“. Azonban még sem csodálkozhatunk,
ha meggondoljuk, hogy ő Kant bölcseletrében élt, mely-
nek alapján hozzá hasonlóan Hartmann az „Öntudatlan“
bölcselet szerzője „a jövő vallása“ cím alatt a zsidó,
görög, indiai és keresztény eszmékből alakult oly hittu-
dást árul, melyben bölcseleti uton van kimutatva, hogy
az igazi művészet a mindenistenítés lágy ölen az is-
tenség eszméjében olvad és ébred fel.

E tudós — de legkevésbé sem okos vélemény —
áradat ragadta oda a legujabb kor egyik szintén világ-
hírű költőjét Heinét, hogy költészetének metszően gunyos
élczeit a kereszténység Istenére szórja. Szavai: „Halljá-
tok a csengettyű? a kereszténység haldokló Istenének
hozzák az utolsó — kenetet. Oh bár a világ soha se is-
merte volna ez Istent s akkor sokkal boldogab volna,“
e szavai után, melyeknek mérges gunyja elhalványít, ön-
kértelenul merül fel a kérdés: valljon a valódi művészet,
a lángelmében égő isteni szikra bármely véleménynek a
szárnyán felemelkedhet-e oda, hogy az isteni cultus
levegőjében fűrődjék, — vagy lehet-e általában művészet-
nek mondanunk azt, mely Isten ellen tör? E kérdés tárgya-
lásában a már felhozott három német bölcselekedőre leszünk
tekintettel, mint a kikben a rokon véleményüeknek egész
tudása legalább türethető alakban nyer kifejezést.

Az újabb művészet törvénykönyvében e két szó áll:
„a művészet öncélú“ s ezzel alapja van vetve azon kul-
tusznak, mely a művészetben Istent keresi. Csakhogy
ennél a bölcseleti és széptani meghatározás kevésbé
semmit még nem mondott.

A művészet — mondják — nem szolgál önmagán
kívül eső idegen célnak, hanem csak saját eszméjének
fényében él, mint annak hivatalos kifejezője s ebben egy-
szersmind a művészetnek meghatározását adják. Mily
másképen szól azonban az igazi definitio, mely szerint:
a művészet mesterség, mely okok érvényesítése által a
szép egyetemes kifejezéséhez emelkedik.

Ekkor ugyanis a művészet alap-célja egybe esik a
mesterség céljával, mely mindig különböző vágyak ki-
elégítésének megfelelő jó. A művészetre alkalmazva azt,
mit szt. Tamás a szépről mondott, hogy t. i. formáját,
lényegét tekintve ugyanegy a jóval, bátran mondhatjuk,
hogy annak lényege, mint a mesterségé a külrehatás, a
használás és gyönyör-eszközlés.

Különben is a „szép“ igazi meghatározása szerint semmi egyéb: mint a dolog arányos részeiből áradó s az alak fölött lebegő fény, mely a lélekben sugárzik vissza. Ezen szép hozzájárulása avatja a mesterséget művészetté, miből az is következik, hogy a művészet nem öncélú, mert szépségének sugarai csak a lélekben nyerneket melegs és hatása egyedi. Mi egyiknek szép, nem szép a másiknak. Az induló, a mely egyiknek ereiben, mint vér pezsgés, egy másikra kevés hatással van. A szép nem is az ész tárgya, hanem a kedélyé s tehát annyi uralma sincs, mint a szigorú következtetésnek. — Fogékonytan kedélylél az ész könnyen megteszi, hogy Raphael madonáját nézve, az elpazarolt festék árára gondol. S hogy több példát ne hozunk, a zenei jegyek önmagukban egy szemernyi szépsézet hatással sem bírnak, de egy zenei szellem elragadó összhangot olvas ki belőlök, mert ugyszólvá önmagában bírja a zenei szépséget s a jegyek csak ezen érzékének hurjait érintik. — Így tehát világos hogy a művészet még külrehatásában is úgy bír — eltekintve öncélúságától — értékkel, ha az egyetemes szép lengi körül.

S mi ez az egyetemes szép? A művészetek osztályozásánál mechanikus és szabad művészetek különböztethetők meg. Míg az elsők az anyagra írják a szépség hieroglif betűit, az utóbbiak magából a lélekből csalják ki a kedély emelkedésének szárnyait. Ezen utóbbiak közé tartozik azon tudomány is, a mely gyöngé fátyol alatt, tehát nem szembeszökőleg, mutatja az erkölcsös, a lelketemelő igazság szükségét. Ezen szépség példája minden más egyetemes szépségnek. Ilyen egyetemes szépség nyilvánul az Istenezme, mely a természet minden tárgyán, a művészet minden kis alakján, de legkivált a tiszta lélek mélyén létünk céljának szépségével gyönyörködött.

És ezzel oda érkeztünk, hová Schiller, azzal a különbséggel, hogy Schiller az eredményt oknak, a sugáragarakat fényforrásnak s az isteni szép nyilvánulását Istennek lürdeti. És most újra kérdezzük meg mi joggal? A művészet egyetemes szépsége, miután nem öncélú, hanem magasabb cél eszköze, hogyan Isten? Honnan származik? Hiszen csak lelkünk szépségét ébreszti fel s így inkább mi lennénk az istenek, s hogy mi nem vagyunk, annak bizonyít-ka az, hogy mi magunkon kívül keressük s a művészettől azt kérjük. — Így tehát Schiller, midőn aethetici vallásáról beszélt s a világot kibékítő művészet evangéliumát hirdeté, csak úgy nem beszélt volna „semmit“, ha a szépsézet fogalmakat Istenre viszi vissza. — Azonban mennyire másképp vélekedett Schiller kifejezi Eckhardt ezen szavakban: „megvalljuk, hogy Schiller ezen aethetikai vallása egybehangzik a keresztény vallás elemeivel, mert a szép, igaz és jónak eszméje, midőn a kereszténység alapeszméje volt és maradt; de a kereszténység Kristusban bírja csúcspontját s az elesésen és megváltáson alapszik, ez pedig Schiller előtt egészen idegen eszme.“ — És kérdezzük vajjon miért? Mert visszaretten attól, hogy ő megváltásra szorult volna s sérti az, hogy még a földre szálló Jézus is a művészetnek nem lesz oly közeli tárgya, mint a görög istenek, kiknek gyarlóságait is szabad volt ecsetelni.

Mily csalódás! Hisz' a művészet egyik célja: utá-

nozni a valót, az eszményt, mely a valót megdicsőíti. És ha Jézusban nem volt gyarlóság, mert Isten volt, azzal még is reá homályt vetni, csak a Verescsagin-féle kontárkodó roszakarat kívánhatja.

Jézusnak Thorvaldzen és Dannäcker által márványba vésett képe, melyről az isteni Fölség vonásai derengve bár oly hódítóan sugárzanak, a művészetnek mindig legbecesebb remeke marad. Ha pedig Schiller előtt a krisztusi kereszténység nem szép eszme: úgy Dürer Albert madonnája és Murillo eszményileg gyönyörű Magdolnája, mint a melyekben a malaszteljes és az igazi bűnbánat szentsége ragyog, — s általában a középkor egész művészete s költészete. — a művészi jelleget nélkülözi, mert ker. eszmerajz.

De akkor kultuszának tárgyai nagyon szegények és kevesen maradnak, hacsak az olyan művészetekre is ki nem terjeszti, milyenek pld. a hajművészet, lábművészet stb.

Különben ne feledjük megemliteni, hogy ha Isten Schiller kívánata szerint teljesen átadná magát a művészetnek, úgy nem lenne Isten. — A nagyon művelt emberekkel úgy vagyunk, hogy minél szebb és több oldalról ismerjük meg, annál mélyebbeknek, rejtélyesebbeknek tapasztaljuk. A ki egyszer mindenét el tudja árulni, abban nincs sok. Tehát Isten, mint a tökélyek összege nyilvánul ugyan a művészet minden részében, de legfőbb tökélye, végtelensége örök rejtély marad.

És most Schillertől — ki oly kedves nyelven hirdeti tanát s oly gyöngéden irányozza törét a kereszténység ellen, csak azt kérdezzük: mit vár ő a művészettől, mint istenétől? A világ boldogítását? De hisz' hányszor megtörténik, hogy a valódi művészet és a benne nyilvánuló ihlet a kontárkodással úgy összetéveszhető, mint a valódi gyémánt az utánzóttal. — Tehát a kontárkodás, a csalás lesz boldogító? Itt még azon elvet sem lehet alkalmaznunk, hogy „a ki az istenőt szereti — miként Schiller mondja — nem keresi benne az asszonyt,“ mert ugyancsak ő szerinte: kevés azoknak száma, kikre nézve a művészet a tudomány mennyei fényes tündérnő volna s legtöbbré nézve csak tehén, mely gazdáját vajjal táplálja. Tehát ugyanazon művészet-istenség teljes külrehatásában majd, mint mesterség, majd, mint láthatatlan szivhur-pengető jelenik meg. S aztán miben áll a művészetnek azon egyedi természete, melyre szüksége van, hogy istenileg hasson? S ez a kérdés általában megfejtethetlen s így az egész theoria semmitmondó rendszer s tán azt mondhatnók, hogy a lángeszű Schiller csak tréfál vele.

Ekkor azonban azt kell mondanunk nekie, mit a nála szállásoló színésznek mondott egyik atyafi, midőn őt „Schiller rablóját“ kitünően játszani látta: „az Ur költözzék ki töllem, mert ha tréfából ily gazember tud lenni, akkor valóban még nagyobb.“

Csakhogy ezt a rendszert nem csak Schillernek elmélete, hanem még azon bölcelet is ápoló karjaiba vette, mely az utolsó tizedekbeu magának olyan nagyon hódított s mely nem más mint Hartman „Öntudatlan bölcelete.“ Ez tehát Schiller állításait fenntartja s támadja a kereszténységet. Csakhogy ez a bölcelet a keresztény-

ségnek oly kevésé mond „mattor“, mint az a sakkjátékos ellenfelének, ki gondolatban kiszámít ugyan egy pár lépést, de hogy valóban kivethető-e arra éppen nem gondol. S ez nem más, mint a végtelékig vitt pessimismus az észcsavaró idealismus alapján. Világ s így Isten kimagyarázási elméletét csakis legvilágosabb példái nyomán haladva, a legrövidebben a következőkben foglalhatjuk egybe.

(Vége köv.)

A népiskola és a szülők

Ezelőtt másfél évtizeddel hangzottak a népnevelés buzgó előharcosainak ajkairól e szavak: „Népnevelés jöjjön el a te országod!“ Azóta hányszor ismétlődött e fohász! de nemcsak szavak, hanem tettekben is, hisz mind a felekezetek, mind az állam anyagi erejük tetemes részét áldozták e szent célra, s áldozzák ma is, de azért a népnevelés országa még nem jött el. Igaz ugyan, hogy a városi iskolák közel vannak hozzá, mert ezeknek tanítói általában kielégítő díjazásban részesülnek: s így az anyagi gondoktól menten minden tehetségüket az iskolának szentelik. —

A mi azonban még ennél is főbb, a városi szülők állottak s állanak a műveltségnek azon fokán, hogy átlátták az iskola hasznát, szükségességét. Így létre jött a sok gyermektől megtöltött iskola, élén egy jóra való tanítóval.

Ha ily iskolában szép eredmények vannak, azon nem csodálkozhatni; hisz ha itt nincs, — hol pontos az iskolába járás — akkor hol legyen? Egész máskép áll a dolog faluhelyeken, s máskép is fog állani, valameddig a szülők legnagyobb része, nem jóakaratból, hanem csak azért küldik gyermekeiket iskolába, hogy pénzbiroságot ne kelljen fizetniök. Addig a míg kicsinyek, — ha valahogy elláthatják őket ruhával, a mi gyakran fődolog — elküldik, mert otthon nem fogadnak szót; (nem bírnak vele — szokták mondani) de mihelyt akkorára nőttek, hogy juhot, ökröt vagy más állatot meg tudnak téríteni, akkor az az első, mert miből élünk? (szokták mondani.)

Midőn közelget a tavasz — az évnek azon szaka, mely a legalkalmasabb s a legtöbb szemléleti tárgyakat szolgáltatja s mely a legjobb évszak arra, hogy tanításunk meggyőzővé, alaposzá és érdekessé váljék — a tanító szobája keresett hely kezd lenni, mert egymásnak adják az ajtót a gyermekeiket — szántani vagy házi állataik őrzésére — kérő szülők. Ezt is csak azért teszik, mert félnek a büntetéstől. Jól tudják pedig, hogy a tanító csak egy napra adhat engedélyt, de ők ha ezt kinyerték, csinálnak belőle hetet. Azonban „a mi sok megárt,“ kénytelen a tanító az egynapi jogáról lemondani és minden kérést visszautasítani. S tán ekkor elküldik? Dehogy, csak azért sem. Mit tesz a tanító? Követi a törvény útját, minek rendesen büntetés a vége. De ki van ekkor elveszve, ha nem a szegény tanító, kigyót, békát kiáltanak rá csak azért! mert a tanító gyermekeik javát óhajtja. Oh! hányszor hallottam magam is ilyen beszédeket: Mit is kinozzák az én gyermekemet, hisz ugy se lesz, se pap, se prókátor (ügyvéd); de azért a vizsgálat napján

eljön s büszke rá, ha az a gyermek, ki 8 hó előtt nem tudta a nevet megmondani, most szép írással, jó olvasással s értelmes feleletekkel gyönyörködte a jelenlévőket.

Mikor a kezdő gyermek feljön az iskolába, tudjuk, hogy az ő szemlélet köréből kell kiindulnia a tanításnak, s minden tanítandó tárgyat, vonalokat, általa ismert tárgyakhoz kell hasonlítani s a szerint el is nevezni pl. pipavonal, kigyóvonal, tojásvonal stb.

Hazamegy a gyermek az iskolából, első kérdés a szülőktől: Mit tanultál? Midőn a gyermek — mintegy örömmel — előadja a tanultakat, nevetve halgatják azt s mintegy lebirájkák a tanítót, mondván: Minek küldjük gyermekeinket iskolába ha ott pipát, tojást s kigyót tanulnak? hisz azt anélkül is jól tudják. De mikor aztán e vonalok segítségével csinos betűket kezd írni palatábjára, csodálkoznak rajta.

Innen látjuk, hogy a palatáblára már kezdetben nagy szükség van. Ki is adja a tanító még beiratáskor, hogy mennél hamarabb palatáblát vétessenek szülőikkel, de a szegény gyermek kérése, sirása hasztalan; sőt azt izenik a tanítónak, hogy mire való ekkora gyermeknek a palatábla? Előbb tanuljon meg írni, majd azután vesznek. Ezt is szenvednie kell a tanítónak, kölcsönöz a felsőbb osztályosoktól palatáblát, míg a kezdő gyermek bebizonyíthatja, hogy ő már betűket tud írni, s így a palatáblára okvetlenül szüksége van.

Hát a hol még könyvekkel is a szülőknek kell el látni őket, ott lehet babiloni zavar — értem a szegényebb faluhelyeket. Szerencse, hogy a jobbak gondoskodása folytán — a legtöbb helyen — az iskolapénztár terhére rendeltetnek meg a könyvek. Így tehát a gyermekek ingyen könyvekből tanulnak, miket gyakran a szülők, honn levő kicsiny gyermekeiknek, hogy ne sirjanak — játékszer gyanánt használnak addig, míg a tanító egy párral megfizeteti, a miért ő rá kiáltanak. Hány csizma fejelést, foltozást, ruhakészítést, mosást, sokadalmat kell a tanítónak elvárnia! s ha szót tesz, azt izenik vissza: Elég hosszú a tél, még tanulhat eleget. A fődolog az, hogy a gyermek mindent elmond tanítójának, mit a szülők odahaza beszélgetnek az iskolára vonatkozólag, mert sok eset van rá, hogy az a kis tanuló jobban szereti tanítóját, mint szülőit. Valjon miért? Azért, mert átlátja azt, mit szülői nem képesek fölfogni, t. i. hogy tanítója neki javát akarja, melyben szülői nem hogy segítenék, de sőt gátolják. Hányszor megtörténik, hogy honn hagyják a gyermeket csekélységért, s midőn feljön az iskolába megtanítják mit feleljen, olyat a mi nem igaz; de a gyermek már a második kérdésnél az igazság útjára tér.

Ilyen s még sok ezekhez hasonló nehézségekkel kell a falusi tanítónak megküzdenie, miért mi falusiak elmondhatjuk, hogy a népnevelés országa még nem érkezett el számunkra; pedig iparkodunk mi is megtenni mindazt, mit e tekintetben — különbség nélkül — minden tanítótól megkövetel az egyház és haza.

Hanem azért nem szabad csüggednünk! Föl kell használnunk minden alkalmat, melyek segélyével e nehézségek leküzdhetők. Elérjük pedig ezt ugy, ha a jelenlegi szülőkkal — mennél gyakrabban érintkezve — átláttatjuk az iskolázás hasznát, szükségességét, megértetjük velük, hogy a tanító csak akkor tud mennél jobb ered-

ményt fölmutatni tanítványaival, ha a szülők ebben neki segítségére vannak, ha gyermekeiket pontosan iskolába járatták, minden csekélységért honn nem hagyják, őket a szükséges tanszerekkel a kellő időben ellátják, szóval szülői kötelességeket híven, pontosan teljesítik.

De még itt nem szabad megállanunk, tovább kell mennünk hisz, ha egy gyümölcsfát olyanná lehet nevelni, a milyenné éppen akarjuk, miért ne lehetne tanítványainkat is úgy nevelni, a hogy éppen akarjuk? Akarjuk pedig úgy nevelni őket, hogy legyenek jó szülők. Nevelve kell tehát őket tanítani, nem kimélve semmi fáradságot, minden kínálkozó alkalmat föl kell használni, melyek ide vonatkoznak, mert megvagyok győződve, hogy ebbeli fáradságunk majd gazdag gyümölcsöket fog teremni, melyet mi is, de az utódok még inkább fognak élvezni s hátsón enlékeznek vissza ránk.

Arra kell legfőbb figyelmet fordítanunk, hogy tanítványaink az iskolát szeressék, mert ha az iskola iránti szeretet mély gyökéret ver szívében, midőn eléri azon kort, melyben szülői kötelességet kell teljesítenie, örömmel küldi gyermekét iskolába, szívesen tesz érte mindent, nem kimél se költséget, se fáradságot csak sikert észleljen, a mi pedig ilyen körülmények közt biztos.

Az ilyen szülőkkel aztán a tanító egyetértve, képes lesz létrehozni olyan intézményeket, a község boldogítását célzó alapokat, egyleteket, melyekről, ha most szólana, azzal maradna; mert meg lesz a kölcsönös szeretet, a tanító személye iránti tisztelet stb.

Csak így és ekkor jön el a valódi népnevelés országa, mi, hogy mennél hamarább eljőjön tiszta szívemből óhajtom!

Kolumbán Ágoston, tanító.

T Á R C Z A.

Juan atya.

(1810.)

Dühös haragra lobban

A franczia vezér

És a kis Ballarásba

Bószült hadat vezérl.

A kised község népét

Megszállj a félelem,

Midőn parancsszávára

Előtte megjelen.

„Te átkozott spanyolnép,

Ti mérges viperák!

Ki ölte meg vitézem?

— A zsarnok így kiált. —

Ki merte gyilkos ónját

Vérébe küldeni,

Midőn a viz partjára

Sétálni méne ki?

„Ha három óra alatt

A gaz ki nem kerül,

A nagy egekre mondom,

Megtöröml emberül;

A gyilkolás zsoldjául

Megölt vitézemert

Közöletek sors utján

Hat fog áldozni vért!”

— Csak egy órája mult, hogy

A zsarnok így beszélt,

S Juan, a lelkipásztor,

Már is elébe lép.

Ezüsthaj tengere foly

Nagy homlokára szét,

És két szemében Isten

Szerelme lánggal ég.

„Ha áldozatra vártál,

Le-zek én áldozat,

Örömet meglakolok

A más büne miatt.

Megváltom a hat lelkét,

Kiket vész karja vár,

Egy áldozárnak ennél

Ugy sem jut szebb halál.

„A kised lelkes nyájnak

Hűségét ismerém,

Megbízta'm abban mindig

S nem is csalódtam én.

Meghalni nem kin annak,

A ki hitt szüntelen,

Azért elégtételképp

Fogadd el ősz fejem.

„Csupán csak egyre kérlek:

Legyen szabad nekem

Még egyszer tisztemet a

Kórházban végzenem,

Hogy ott vitézeidnek

Áldásom osszam én,

Míg a halál órája

Fölöttük ütni mén.”

És most örömmel járult

A betegek felé,

Az ellenség sebeit
Részvétellel kötötte bé;
A sebesűt lelkekre
Szintén gyógyírt ada,
Isten szerelmét gyujtá
Bennök fel hő szava.

De már a kürtszó intvén,
Utószor utra fog,
S mig lépdél, a toronyban
Halálharang zokog.
Még egyre sir a harang,
Még egyre sir a nép,
Holott a hü léleknek
Hazája már az ég.

(Heitemeyer után.)

Bodó Ádám.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **A Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának szervezete.** Elfogadva s megállapítva, a febr. 24-iki vál. ülésben.

I. A tudományos és irodalmi osztály feladata.

1. §. A Szent-István-Társulat saját kebelében tudományos és irodalmi osztályt állít fel.

2. §. Az osztály czime: „A Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztály.”

3. §. A Szent-István-Társulatban eddig fennállott irodalmi bizottság megszűnik, s annak minden teendője a tud. és irodalmi osztályra ruháztatik át.

4. §. A társulati választmány jogainak teljes fenntartása mellett a tud. és irod. osztály gondoskodik: a) a társulati tagoknak nyújtandó tagilletmények s minden egyéb a társulat által közrebocsátandó művek megírásás kiállításáról, b) szakbírálókról, c) időnként nyilvános felolvasásokat rendez, d) a társulat által megindított „Kath. Szemle” című folyóirat valamint minden ezentul megindítandó társulati folyóirat számára folyton irodalmi készletet szolgáltat az illető rovatvezetők- vagy szerkesztőknek.

5. §. A tud. és irodalmi osztály munkálkodásának minden terméke csak a társulati választmány jóváhagyása után s a társulat neve alatt bocsátható közre.

II. A tud. és irodalmi osztály tagjai.

1. §. A tud. és irodalmi osztály tagjai választatnak.

2. §. A tud. és irodalmi osztály tagjait választja a társulat választmánya s felterjeszti a főm. és nmgu védnöki karhoz megerősítés végett.

3. §. A tud. és irodalmi osztály tagjául választható a tudomány vagy irodalom bármely ágával foglalkozó egyházi vagy világi, a Szt.-István-Társulat kötelékéhez tartozó vagy azon kívül álló kath. férfiú.

4. §. A tud. és irodalmi osztályba választott, a Sz.-

István-Társulat kötelékén kívül álló tag, a tud. és irod. osztályba történt megválasztása által a Szt.-István-Társulat rendes tagjává lesz.

5. §. A tud. és irodalmi osztályba választandó tagok ajánlását ezen osztály szervezésénél eszközli a választmány által 1887. jan. 28 án kiküldött 30 tagu bizottság; a jövőben a már szervezett tud. és irodalmi osztály.

6. §. A tud. és irodalmi osztály élén a társulati elnökség áll.

7. §. A tud. és irodalmi osztály belügyéhez tartozik: Kebelében az egyházi s világi tudományok ágainak megfelelő alosztályokat szervezni, azokba tagjait szakképzett-ségek szerint beosztani s az egyes alosztályok élére vezérelnököket választani. Minderről a társulati választmány értesítendő.

III. A tud. és irodalmi osztály pénzügye.

1. §. Minden a tud. és irodalmi osztály javára tett vagy teendő alapítvány, minden ugyanezen célra történt vagy történendő hagyományozás, ajándékozás, segélyzés, ugyszintén a tud. és irodalmi osztály által kiadott művekből befolyó jövedelem a Sz.-István-Társulatot illeti, mint jogi alanyt s birtokost azon kötelezettséggel, hogy ezen pénzek külön kezeltessenek és az alapítók vagy adományozók szándéka szerint, de mindenesetre csak is a tud. és irod. osztály által a társulati tagilletményeken s a társulat által saját pénzereje szerint közrebocsátandó kiadványokon felül kiadandó művekre s a rendezendő felolvasások után felmerülő költségeinek fedezésére fordíttassanak.

2. §. E végből a tud. és irod. osztály saját költségvetését a megjelölt jövedelmi források által nyújtott fedezet erejéig minden évre elkészíti s azt a választmányhoz átteszi. A választmány pedig átvizsgálja és véleményes jelentéssel az általános költségvetés keretébe a nagygyűlésnek határozat hozatal végett felterjeszti.

3. §. Azon kiadványoknál, melyek a Szent-István-Társulat tud. és irod. osztály működésére szánt jövedelmekből (III. fej. 1. §.) és azoknak erejéig bocsátatnak ki, ez a körülmény a kiadvány czimlapján érintendő.

4. §. A Szent István Társulat feloslása esetére ezen a szervezet III. fej. 1. §-ban érintett alapok a társulati védnökök határozata szerint kath. irodalmi czélokra fordítandók.

— **Hogyan tehetünk szert mellékes jövedelemre?** Általános a panasz a „rossz idők” miatt. Ezen időknek szele minden embert kiméletlenül érint, s ezek között a tanítókat is, kiknek 200—300 forintból kell önmagukat és családjukat egy hosszú éven át fenntartani.

Ily szorongatott anyagi körülmények között mily jól esik, ha egy kis „mellékes jövedelemnek” jutunk birtokába.

Azért annak, a ki hozzám hasonló szegény falusi közkatonája a népnevelés legiójának, azt hiszem éppen nem lesz haszontalan, jóindulatból irt soraim elolvasása.

A mi községünkben és környékén elegendő szederfa van, s hogy leveleit értékesítem, a mult év tavaszán elhatároztam a selyemtenyésztes megkísérlését; hiszen vesztetni egy krajczárt sem veszíthetek; legteljebb egy kis időt,

a mi tulajdonképpen pénz, de mi magyar tanítók nem igen tudjuk hol kell beváltani.

Folyamodtam Szegzárdra nagyságos Bezerédi Pál selyemtenyésztési főfelügyelő urhoz, küldene egy kevés selymérpetét, hadd tegye én is próbát vele; hátha hozna bár egy pár csizmára valót.

Május végén mikor már a szederfa levelei közép nagyságúak voltak ő nagysága 10 gramm selymérpetét küldött és én azonnal hozzáfogtam a tenyésztéshez.

Vasár- és ünnepnapokon istentisztelet után eljöttek tanítványaim s a hívek is, hogy láthassák e „csodabogarat“; s ilyenkor annyi szederfa levelet hordtak össze, hogy két napra is bőven elég volt.

Nekem pedig más dolgom nem volt, mint hogy napjában négszer vagy ötször megétettem a hernyókat. Harminczkét nap alatt a tenyésztés befejeződött.

A termelt selyemgubókat megszáritás után postára tettem és az netto 14 Kgrammot huzott.

A gubók Szegzárdon újra válogattattak és mázsáltattak. A 14 kgramm gubóból 13 kgramm első osztályúnak ítéltetett, melynek kilója 1 frt 60 krajczárért beváltatott.

Az 1 kiló másodosztályu 50 krajczárba számítottat. A teremtelt selyemgubóért összesen 21 frt 30 krt kaptam.

Ebből láthatják kedves kartársaim, hogy nem megvetendő foglalkozás.

Melegen ajánlom kedves tanítótársaimnak a selyemtenyésztés megkísérlését, mert ez az egyedüli foglalkozás, mely egy krajczár befektetést sem kíván, s mégis fáradságunkat öt hét alatt busáson jutalmazza.

Azon kedves társak, a kik elegendő szederfával és tágas helyiséggel rendelkeznek 50 100 sőt 200 frtot is kereshetnek rövid öt hét alatt.

A falusi iskolák május végén már üresek, az alkalmas helyiség tehát meg van; de ha nem is lehetne ott minden tanítói háznak van padlása, és a zsuppal vagy náddal födörtek kitünően használhatóknak bizonyultak e tekintetben.

Azon kedves társak, kik ez év tavaszán selyemtenyésztéssel foglalkozni óhajtanak, mielőbb forduljanak nagyságos Bezerédi Pál miniszteri meghatalmazotthoz Szegzárdra.

A peték ingyen és portómentesen küldetnek. — A petékhez csatolva van „Rövid utmutatás a selyemhernyó okszerű tenyésztésére“ című könyv, mely napról-napra, óráról-órára megszabja mi a tenyésztő teendője s ezenkívül a hernyó betegségeit élethű ábrákban tünteti fel, s minden legkisebb dologról értelmes magyarázatot ad.

A hol pedig nincsenek eperfák, a selyemtenyésztést művelni óhajtó tanítótársaim forduljanak magért nagyságos Bezerédi Pál miniszteri meghatalmazotthoz, és kapni fognak ingyen a mennyi szükséges.

Ezeket kívül szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a nagyméltóságú közmunka- és közlekedési miniszterium 38071—81. számú rendelete szerint néptanítóknak selyem vagy fatenyésztési ügyben a „selyemtenyésztési felügyelő-séghez“ bocsátandó leveleik portómentesek.

Még egyszer és ismételten bátor vagyok a selyem-

tenyésztés ügyét kedves kollégáimnak becses figyelmébe ajánlani. — Legyerék meggyőződve, hogy a kitartó, értelmes és lelkiismeretes munka mindig megtermi a maga gyümölcsét. Mező-Szengyel, 1887. M á t é L a j o s, kántortanító. —

— **Nyilvános számadás.** A dicsőszentmártonban építendő templomra adakoztak: (Folyt.) Bajai esperesi kerület: Nagys. főt. Berényi Dániel apát, esp. pleb. Baja 2 frt. Főt. Vidákovich Pál, káplán Baja 50 kr. Főt. Bach János, káplán Baja 50 kr. Főt. Uhl József, káplán Baja 50 kr. Főt. Kovacsik Károly, plébános Csávolyon 1 frt. Főt. Hengen József, káplán Csávoly 50 kr. Főt. Kuts János, plébános Bikityen 1 frt. Főt. Weisz Mihály, pleb. helyettes Borsód 1 frt. Főt. Török Gyula, káplán Bikity 50 kr. Főt. Pilger Nándor, pleb. helyettes Vaskut 1 frt 99 kr. Főt. Rácz Pál, káplán Vaskut 50 kr. A Ur Jézus dicsőségére egy család 1 frt. Főt. Lippay Imre, káplán Sükösdön 50 kr. Ó-Becsei esp. kerül.: Nagys. és főt. Szulik József, prépost. esp. pleb. Ó-Becse 2 frt. Főt. Ujhelyi Ágoston, moholyi plébános 2 frt. Főt. Rózsa Imre, petrovoszellói plébános 2 frt. Főt. Bogár Mihály, földvári plébános 1 frt. Főt. Matoss János, szentamási plébános 1 frt. Szabadkai esper. kerül.: Főt. Mamuzsich Mátyás 1 frt. Főt. dr. Szucsics Sándor 50 kr. Főt. Csilics Bálint 50 kr. Főt. Mamuzsich Felix 50 kr. Főt. Futó Ferencz 30 kr. Főt. Kuluncsich Illés 50 kr. Főt. Kuluncsich Pál 50 kr. Főt. Jeszenovics János 50 kr. Főt. Bedsula Bálint 40 kr. Főt. Mokossay 40 kr. Szabadkai esperesi kerül.: Főt. Jeszenovics Felix 20 kr. Főt. Matkovich Bertalan, pleb. 50 kr. Főt. Kanyó János 30 kr. Főt. Páncsich Jakab 50 kr. Főt. Probojcszevics Fülöp 50 kr. Ujvidéki esp. kerül.: Főt. Eigl József, esperes-plebános 3 frt. Főt. Lajthay János, ó-kéri plébános 50 kr. Főt. Garay Károly, zsabbblyai plebán. 50 kr. Főt. Peanich József, titeli pleb. 1 frt. Főt. Zittel Róbert, temermi plébános 2 frt. Főt. Rakita László, futtaki káplán 50 kr. Bácsai esperesi kerül.: Főt. Osztermayer József, alesperes, hódásághi pleb. 2 frt. Főt. Thum Adolf, karavukovai pleb. 2 frt. Főt. Wiederkehr József, déronyi plébános 1 frt. Főt. Balogh György, bácsi plébános 1 frt. Főt. Mladoniczky Vincze, bácsujtali plébános 1 frt. Főt. Gritzmann, plébános 50 kr. Főt. Hollencz József, plávnai plébános 1 frt. Főt. Kuts Endre, vajszkai plébános 1 frt. Győri mélt. és főt. székesegyházi káptalan 10 frt. Alsó-Liptói esp. kerül.: Főt. Dr. Kurimszky Antal, rózsáhegyi plébános 5 frt. Főt. Kekát Ágoston, ludrofalvi plébános 1 frt. Főt. Klimcsik Antal, szánkováni plébános 50 kr. Főt. Tomik József, komjatnai plébános 50 kr. Főt. Móser Károly, dekán, liskófalvi pleb. 50 kr. Szolnoki esp. kerület: Főt. Csákány Adeodát, szolnoki főesperes 2 frt. Főt. Duha Ödön, deés-aknai lelkész 50 kr. P. Sass Constantin 50 kr. Főt. Sneff József, oláhláposbányai lelkész 50 kr. Főt. Erősi Dávid, kepnikbányai plébános 50 kr. Főt. Karácsonyi Dániel, alsó-kapniki lelkész 50 kr. (Folyt. köv.)

I R O D A L O M.

— Magjelent: „Egyházművészeti lap.“ VII. évf. 9—10. szám. Szerkeszti és kiadja Dr. Czobor Béla. Tartalma: Ipolyi Arnold váradi püspök. — Régi tem-

plomi énekeink. — Öskeresztény műemléki tanulmányok. — A himzóművészet fejlődése történetéről. — Rövid közlemények. — A lelkeskedő papság köréből. — Irodalom. — Vegyesek. — Műmellékletek. — Ára (?)

— „**Havi közlőny**“ az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. X. évf. februári füzet. Szerkesztik: Tokody Ödön, Patzner István. — Tartalma: A kegyuri jog gyakorlata Magyarországon. — Mit tegyen a lelkipásztor a tanköteles gyermekek titkos bűneit illetőleg a gyóntatószéken kívül? — Néhány kételey a párbajt illetőleg. — Különféle gyónási és lelkipásztorkodási kérdések. — Absolutio peccati reservati in casu necessitatis. — Rendeletek. — Vegyesek. — Irodalom és tárcza. — Ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

— „**A kath. hitterjesztés lapjai**.“ Képes havi közlőny. VI. évfolyam. 3. füzet. Szerkesztői és kiadói Nagy István Nagyváradon. — Tartalma: A vörös-tenger kulcsa. — Vértanúk iskolája. Missiói tudósítások. — A szöveget kilencz szép kivitelű kép díszíti. — Ára: egész évre 3 frt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

† Jacobini bibornok.

Nagy halottja van a kath. egyháznak Jacobini Lajos pápa ő szentségének államtitkára m. hó 28-án meghalt. A pápaság egyik legnagyobb diplomatáját, az egyház egyik elsőrangú szellemét veszítette el benne. Nehéz körülmények között bizatott kezeire a kath. egyház nemzetközi ügyeinek vezetésére, s ő sikerről sikerre haladott. Nagy része volt a kulturharcz megszüntetésére körül történt fejleményekben s Németországnak a pápasághoz való közeledésében. Bismarck nem csak nagyrabecsülésével, hanem személyes vonzalmával is kitüntette a Vatikán nagy államférfiát, kit személyesen ismert. Nagy műveltségű, finom, meggyerő modoru, szellemes ember volt, ki e jeles tulajdonok mellett még a politikai éleslátás nagy tehetségével is dicsekedhetett. Emléke feledhetetlen lesz a kath. egyház évkönyveiben, s neve azon első közt fog ragyogni, akik az egyház legszorongatottabb idejében annyi sikerrel és bölcseséggel készítik elő a kibontakozás és egy jobb jövő munkáját. Az Isten szeretete és örök irgama fogadja hű szolgálójának elszállott lelkét!!!

— **Nyilvános köszönet.** Mult év 1885 november hó 28-án csik-szent-györgyi segéd kántortanítói állomásomról — oláhlaposbányai kántor-tanítónak lettem a magas kincsűr által kinevezve. Tekintve a tívolságot a mi Csikmegye és Szolnok-Dobokamegye közt létezik, meglehetősen utazási költségembe került. E költségem fedezésére azonban Nagyméltóságú Lőnhárt Ferencz Püspök ur ő Excellentiája 10 o. é. forintot méltóztatott folyó hó 6-án legkegyelmesebben utalványozni. Fogadja tehát Nagyméltóságod velem éreztetett nagylelkűségéért, nem tette-

tés és hízegésből, hanem szivemből eredt legőszintébb köszönetemet, s egyszersmind engedje az isteni gondviselés, hogy ezen sok érdemek által nyert magas állásán, mint dicső apostol-utód egyedül üdvözítő anyaszentegyházunk boldogítására és édes magyarhazánk hasznára még számtalan év hosszú során ragyoghasson! Balogh Lajos, kántor.

— **Személyzetiek.** Idő Péterffy József csikmadarasi plébános elhalálozván, helyébe Puskás Tamás csikcsicsói plébános nevezetett ki csikmadarasi plébánosnak; a csikcsicsói plébánia vezetésével pedig ideiglenesen Csicszer Ádám volt csikmadarasi segédlelkész bizatott meg.

— **Gyümölcsfa-oltóvevesszők.** A kassai, debreczeni és k. monostori tanintézet valamint a tarczali és nagyenyedi vinczellérképezde gyümölcsfetelepeiről 29.342 darab különböző nemű és fajú gyümölcsfa-oltóvevessző adható ki. Bővebb fövilágositást nevezett intézetek adnak.

— **A kath. gyermeknevelés tiz parancsolata.*** 1. Oktassátok gyermekeiteket tehetségiek szerint mindarra, a mit földi és földöntuli életökre nézve tudniok szükséges és üdvös, és pedig különösen az iskolai és előtt, de alatta és utána is. 2. Irtsátok ki belőlük az önszeretett, sok bűnnek eme mérges forrását, külső edződés és belső önmegtagadás és az élvezetekben való mértékletesség által. 3. Ismerjétek föl gonosz hajlamaikat, és küzdjétek azok ellen, különösen pedig főszenvedelyök ellen, melynek megfélézése nélkül minden egyéb vesződség hiábavaló. 4. Gondosan apoljátok másrészt jó hajlamaikat, különösen az igazságszeretetet, szemérmességét és a valóságoságot. 5. Figyemesen örkődjétek a legkisebkek, de még inkább a felnöttek fölött, a házban és azonkívül, nehogy rossz példa, gonosz társaság, veszelves alkalmak által elcsábítassanak. 6. Szorítsátok engedelmességre Istenért, de könnyűsétek meg ezt nekik tiszteletei gerjesztő magatok viselete és szeretettel teljes bánásmód által. 7. Dicsérjétek, jutalmazjátok meg őket, ha buzdításra szorulnak, büntessétek meg, ha másként nem javulnak, igazságosan, mérséklettel, szeretettel. 8. Korán küzdjétek minden rossz ellen és szoktassátok minden jóra megemlékezvén arról, hogy az első hat életesztendő legfontosabb a nevelésre. 9. Mindebben ne járjatok el önkényileg, egyenetlenkedve, ianyhán és szeszélyesen, hanem legjobb lelkiismeret szerint, összhangzó egyetértéssel, jámbor buzgó-ággal és mindenkor következtes kitarással. 10. Az iskola vagy tanintézet megválasztásánál ügyeljétek mindenekelőtt a tanító hitere és vallásosságára, tiszteletet és szeretetet tanusítatok irányában és támogassátok oktatásában és minden jóra való törekvéseiben.

— **Pályázat.** A segesvári rom. kath. elemi népiskolánál tanítói állomásra pályázat nyittatik. Jövedelme: évi 400 frt készpénzfizetés, 2 öl la s egy szobából álló lakás. Tanítási nyelv: magyar, azonban a megválasztandó tanítónak a magyar és német nyelvet egyaránt birnia kell. Az orgonálásban való jártasság megkívántatik. Kelelően felszerelt pályázati kérvények folyó évi márczius hó 25-ig bezárólag alólirthez bekulendökök. Segesvárt (Nagyküküllőmegyében) 1887. márczius 1-én. Weiss József plébános, isk.-széki elnök.

* Hasonló című munkából, mely kapható 1 frtjával a fordítónál, Zsigmond Odön plébános urnál Egyhá.-Karcán, u. p. Királyfia-Karcsa, Pozsonym. Ismételtelen melegen ajánljuk!

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomaiott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárrt.